

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EAKR-asetus)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella
lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen
komission 14 heinäkuuta 2004 tekemä ehdo-

tus parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eu-
roopan aluekehitysrahastosta.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2004

Alue- ja kuntaministeri *Hannes Manninen*

Lainsäädäntöneuvos Kari Parkkonen

KOMISSION EHDOTUS PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN ALUEKEHITYSRAHASTOSTA (KOM (2004) 495 LOPULLINEN)

1. Yleistä

Komissio antoi heinäkuun 14 päivänä neuvostolle unionin alue- ja rakennepolitiikan uudistusta koskevat asetusehdotukset. Hallitus on kirjelmässään eduskunnalle 14.10.2004 arvioinut laajemmin uudistuksen sisältöä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa ja koheesiorahastoa koskevan yleisasetusehdotuksen (KOM (2004) 492 lopullinen) perusteella. Euroopan unionin rakennerahastoja on kolme, joista alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanossa merkittävin on Euroopan aluekehitysrahasto. Tässä kirjelmässä arvioidaan komission esitystä parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahaston säännöksi (KOM (2004) 495 lopullinen).

Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) tehtävät perustuvat perustamissopimuksen artiklaan 160. Artiklan 162 nojalla neuvosto tekee aluekehitysrahastoa koskevat päätökset yhdessä parlamentin kanssa soveltaen artiklan 251 mukaista yhteispäätösmenettelyä. Euroopan aluekehitysrahaston tarkoituksena on myötävaikuttaa keskeisimmän alueellisen epätasapainon poistamiseen yhteisössä osallistumalla kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden kehittämiseen ja rakenteelliseen mukauttamiseen sekä taantuvien teollisuusalueiden uudistamiseen.

2. Asetusehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahastosta määrittelee rahaston tehtävät ja tuettavan toiminnan laajuuden konvergenssi-, alueellinen kilpailukyky ja työllisyys- sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteissa. Se sisältää määräykset kaupunki- ja maaseutualueiden, kalastuksesta riippuvaisten alueiden, merentakaisen alueiden ja luonnonhaitoista kärsivien alueiden huomioon ottamisesta. Se sisältää myös sään-

nökset eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen toimeenpanosta.

3. Yksityiskohtaista tarkastelua

3.1 Rahaston tehtävä ja tuettavan toiminnan laajuus

Euroopan aluekehitysrahaston tuella vahvistetaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista koheesiota pienentämällä alueellisia kehittyneisyyseroja sekä tuetaan aluetalouksien rakenteellista kehittämistä ja sopeutusta mukanaan lukien taantuvien teollisuusalueiden rakenteen muuttaminen. Tarkoituksena on tehostaa unionin tavoitteiden toteuttamista, erityisesti kilpailukykyyn ja innovaatioiden vahvistamista, kestävien työpaikkojen luomista sekä ympäristön kannalta kestävän kasvun edistämistä.

Komission asetusehdotus korostaa tuen keskittämistä rajalliseen määrään painopisteitä, erityisesti alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa. Uusi näkökulma asetusehdotuksessa on sosiaalisen koheesion lisääminen. Ympäristöön liittyvät toimenpiteet korostuvat asetusehdotuksessa.

EAKR:n tuki kohdistetaan tuotannollisiin investointeihin, infrastruktuurin parantamiseen, kehittämishankkeisiin ja uusiin toimintamuotoihin sekä tekniseen apuun. Suuret ympäristö- ja infrastruktuurihankkeet rahoitetaan koheesiorahastosta. Koheesiorahasto tukee toimenpiteitä jäsenvaltioissa, joiden bruttokansatulo on alle 90 % yhteisön keskiarvosta.

3.2. Konvergenssitavoite

Konvergenssitavoite sisältää laajan valikoidun toimenpiteitä, jotka huomioivat alueiden erilaiset tarpeet. Tarkoituksena on lisätä ja ottaa tehokkaampaan käyttöön aluekehittämisen resursseja ja käynnistää kokonaisvaltaisia ja kestävän kehityksen mukaisia aluekehitysprosesseja. Asetusehdotus painottaa

nykyiseen asetukseen verrattuna enemmän tutkimusta, innovaatioita ja ympäristöön ja teknologiaan liittyvien riskien ehkäisyä. Infrastruktuurin kehittäminen säilyy edelleen tärkeänä painopisteenä.

Tuettavat toimenpiteet kohdistuvat tutkimukseen ja tuotekehitykseen, innovaatioihin ja yrittäjyyteen, tietoyhteiskuntaan, ympäristöön, riskien ehkäisyyn, matkailuun, liikenneinvestointeihin, energiatalouteen, koulutusinvestointeihin, terveyteen liittyviin investointeihin ja suoriin tukiin pk-yrityksille.

Tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyen EAKR-varoin tuetaan erityisesti alueellisen tutkimus- ja kehityskapasiteetin vahvistamista ja pk-yritysten roolia alueellisessa kehittämisessä. Tässä tarkoituksessa EAKR:n tuella edistetään pk-yritysten T&K-toimintaa, teknologian siirtoa, pk-yritysten sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteyksiä, verkostojen ja klusterien kehittymistä sekä liiketoiminta- ja teknologiapalveluiden tarjontaa pk-yrityksille. EAKR:n tuella edistetään myös yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa uusien rahoitusinstrumentein. Tietoyhteiskuntakehityksen nopeuttamiseksi EAKR tukee paikallista sisällön, palveluiden ja sovellutusten kehittämistä sekä julkisten on-line-palveluiden saatavuutta sekä tieto- ja viestintätekniikan tehokasta käyttöä pk-yrityksissä.

Ympäristötoimenpiteet sisältävät muun muassa jätehuoltoon, vesihuoltoon, kaupunkien jätevesien hoitoon ja ilman laatuun liittyviä investointeja, yhdenmuettyä saastumisen ehkäisyä, pilaantuneiden maa-alueiden kunnostusta sekä luonnon monimuotoisuuden edistämistä ja luonnonsuojelun toimenpiteitä. Riskien ehkäisy tähtää luontoon ja teknologiaan liittyvien riskien ja uhkien ehkäisemiseen ja hallitsemiseen. Luonnonarvoja ja kulttuuripääomaa voidaan tukea kestävän matkailun kehittämiseksi. Kulttuuriperintöä voidaan suojella ja vahvistaa taloudellisen toiminnan tukemiseksi ja matkailupalveluiden laadun parantamiseksi.

Liikenneinvestoinneilla voidaan rahoittaa muun muassa TEN-verkostoja sekä kestävän ja puhtaan kaupunkiliikenteen strategioita

ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Energia-alalla kehitetään muun muassa TEN-verkostoja ja parannetaan energiatehokkuutta ja edistetään uusiutuvien energialähteiden hyväksikäyttöä.

Lisäksi rahoitetaan koulutusinvestointeja alueiden vetovoimaisuuden ja elämän laadun lisäämiseksi, investointeja terveyspalveluiden parantamiseksi sekä suoria investointitukia pk-yrityksille työpaikkojen luomiseksi ja säilyttämiseksi.

Konvergenssitavoitteen tuettavan toiminnan alaa vastaavat nykyisen EAKR-asetuksen mukaiset toiminnan alat. Näitä ovat yritysten tuotantoympäristö, tutkimus ja teknologia, tietoyhteiskunta, matkailu ja kulttuuri, ympäristön suojelu ja parantaminen sekä miesten ja naisten välinen tasa-arvo. Voimassa olevan asetuksen ja asetusehdotuksen välillä on kuitenkin sisällöllinen painotusero. Nykyinen asetus korostaa alueiden taloudellisen kehityksen ja työpaikkojen luomiseen ja säilyttämiseen tähtäävien tuottavien ja infrastruktuuri-investointien rahoittamista. Asetusehdotus nostaa vahvasti esille alueellisen teknologisen tutkimuksen ja tuotekehityksen sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittämisen ja yrittäjyyden edistämisen, joka sisältää muun muassa teknologian siirron, yritysten verkottumisen ja klusterit.

3.3 Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoite

Euroopan aluekehitysrahaston toimet alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa keskittyvät kolmeen pääteemaan, jotka ovat innovaatiot ja osaamispohjainen talous, ympäristö ja riskien ehkäisy sekä liikenneverkojen ja tieto- ja viestintätekniikkapalvelujen saavutettavuus.

Innovaatio- ja osaamispohjainen talous käsittää alueellisten innovaatiostrategioiden suunnittelun ja toteuttamisen. Siihen kuuluvat erityisesti alueellisen tutkimuksen ja teknologisen kehittämisentukeminen sekä innovaatiokapasiteetin vahvistaminen, pk-yritysten innovaatioiden kannustaminen (mukaan lukien yritysten ja yliopistojen välisten yhteistyö-

verkostojen edistäminen sekä pk-yritysten liiketoiminnan verkostojen ja klustereiden tukeminen), yrittäjyyden edistäminen sekä uusien rahoitusvälineiden ja hautomopalveluiden luominen tietointensiivisten yritysten synnyttämiseksi tai niiden laajentamiseksi.

Ympäristö ja riskien ehkäisy sisältää toimet, joilla edistetään erityisesti investointeja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseksi, kehitetään Natura 2000 -ohjelmaan ja luonnon monimuotoisuuden liittyvää infrastruktuuria kestävä taloudellisen kehittämisen ja maaseutualueiden elinkeinollisen monipuolistumisen edistämiseksi, parannetaan energiatehokkuutta, kehitetään uusiutuvaa energiantuotantoa, edistetään kaupunkialueiden kestävä julkisen liikenteen kehittämistä sekä luodaan ja toteutetaan suunnitelmia ja toimia ympäristöön ja teknologiaan liittyvien riskien ja uhkien ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi.

Saavutettavuuteen liittyvät toimenpiteet ja kaantuvat infrastruktuurin kehittämiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäytön edistämiseen pk-yrityksissä. Liikenneinfrastruktuurissa parannetaan kaupunkikeskusten ulkopuolisten alueiden saavutettavuutta talouden kannalta merkittäviin liikenne- ja tietoliikennepalveluihin. Lisäksi voidaan tukea alempiasteisten liikenneverkkojen vahvistamista sekä tietotekniikkapalvelujen saatavuutta.

Asetusehdotuksen mukaista teknologian tutkimusta ja tuotekehitystä sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittämistä ja yrittäjyyden edistämistä on voitu toteuttaa myös nykyisellä ohjelmakaudella. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa näitä toimia painotetaan enemmän kuin nykyisissä tavoite 1- ja 2-ohjelmissa.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa rahoitettaviksi esitetyt toimenpiteet ovat suppeampia kuin nykyisessä EAKR-asetuksessa yritysten kehittämisen, matkailun, kulttuurin ja ympäristön osalta.

3.4 Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoite

Rajat ylittäviä taloudellisia ja sosiaalisia toimintoja kehitetään yhteisten alueellisten kestävä kehityksen strategioiden avulla. Yritystoimintaa pyritään edistämään kehittämällä pienyrityksiä, turismia, kulttuuria ja rajat ylittävää kaupankäyntiä. Samoin pyritään edistämään ympäristön yhteistä suojelua ja hoitoa, vähentämään eristyneisyyttä kehittämällä liikenne- ja tietoliikenneverkkoja ja palveluja sekä rajat ylittäviä vesi-, jätevesi- ja energijärjestelmiä. Lisäksi pyritään kehittämään infrastruktuurien yhteensopivuutta ja yhteiskäyttöä sekä kapasiteettia erityisesti terveys-, kulttuuri- ja koulutussektoreilla.

EAKR:n avulla voidaan myös edistää rajat ylittävien työmarkkinoiden yhdentymistä, paikallisten työllisyysaloitteiden syntymistä, tasavertaisia mahdollisuuksia, koulutusta ja sosiaalista integraatiota tai koheesiota sekä T&K:n inhimillisten resurssien ja palvelujen jakamista.

Rahoitettava toiminta on paljolti samansisältöistä kuin nykyiselläkin kaudella. Rahoitettavien toimenpiteiden luettelo ei ole kattava. Se käsittää pääasialliset tuettavan toiminnan alat. On kuitenkin huomattava, että eräät nykyisissä säädöksissä mainitut toiminta-alat on jätetty tuettavan toiminnan ulkopuolelle. Sellaisia ovat kaupunkien, maaseudun ja rannikkoalueiden kehittäminen, yhteistyö oikeus- ja hallintoasioissa sekä kansalaisten ja instituutioiden välinen yhteistyö (nk. people-to-people-toiminta).

Valtioiden välistä yhteistyötä, mukaan lukien meriraja-alueiden kahdenvälinen yhteistyö, kehitetään rahoittamalla verkostoja ja toimintoja, jotka vaikuttavat integroituun alueelliseen kehittämiseen. Yhteistyössä korostuvat vesihuolto, saavutettavuuden parantaminen, riskien ja uhkien ehkäisy sekä tiede- ja teknologiaverkostojen luominen. Vesihuolto sisältää joki- ja rannikkoalueiden, merellisten voimavarojen sekä vesivarojen ja suoalueiden suojelun ja hoidon.

Saavutettavuutta parannetaan investoimalla TEN-verkkojen rajat ylittävälle osuudelle sekä kehittämällä paikallista ja alueellista pääsyä kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin. Lisäksi vahvistetaan kansallisten ja alueellisten järjestelmien välistä toimivuutta ja edistetään kehittyneiden yhteyksien ja informaatioteknologioiden syntymistä.

Riskien ja uhkien ehkäisy sisältää meriturvallisuuden edistämisen ja tulvavahinkojen ennaltaehkäisyä, meri- ja sisävesialueiden saastumisen ehkäisyä sekä eroosion, maanjäristysten ja lumivyöryjen ennaltaehkäisyä ja suojautumisen. Ohjelmien avulla voidaan kehittää infrastruktuuria, laatia ja toteuttaa valtioiden välisiä avustussuunnitelmia ja tarjota välineitä niiden toteuttamiseen. Lisäksi voidaan kehittää yhteisiä riskienhallintajärjestelmiä ja välineitä, joilla tutkitaan, ennaltaehkäistään, seurataan ja valvotaan luontoon ja teknologiaan liittyviä riskejä ja uhkia.

Tiede- ja teknologiaverkostojen luominen liittyy alueiden tasapainoiseen kehittämiseen. Se sisältää yliopistojen välisten verkostojen muodostamisen ja pääsyn tieteellisen tiedon lähteille, teknologian siirron T&K-palvelujen ja korkeatasoisten kansainvälisten T&K-keskusten välillä, valtioiden välisen konsortion luomisen T&K-resurssien vaihdolle, teknologian siirto -organisaatioiden välisen vaihtotoiminnan sekä pienyritysten T&K-toiminnan tukemiseen suunnattujen yhteisten rahoitusvälineiden kehittämisen.

Valtioiden välisen yhteistyön osalta rahoitetun toiminnan sisältö muuttuu eniten. Sisällössä korostuvat aikaisempaa enemmän unionin tasoiset periaatteet ja painotusalat. Aiemmin keskeinen aluesuunnittelunäkökulma on jäämässä taka-alalle. Enää ei mainita aluekehitysstrategioiden laatimista, kaupunkien välistä yhteistyötä eikä kaupunkien ja maaseudun yhteistyötä, ei liioin luonnonvarojen ja kulttuuriperinnön hoitoa ja hyödyntämistä. Sen sijaan korostetaan aikaisempaa enemmän riskien ja uhkien ehkäisyä sekä erityisesti tiede- ja teknologiaverkostojen luomista. Toinen muutos on, ettei investointien suuruutta ole rajattu kuten nykyisellä kaudella. Mahdollisuus rahoittaa merellisten

alueiden välistä kahdenvälistä yhteistyötä avattiin tarkistettaessa nykyisen ohjelmakauden Interreg-suuntaviivoja vuonna 2004. Siitä ei vielä ole käytännön kokemuksia.

Aluepolitiikan vaikuttavuutta vahvistetaan edistämällä verkostoitumista ja kokemusten vaihtoa alue- ja paikallisviranomaisten välillä. Toiminnan sisältö kytketään alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen keskeisiin toimiin. Tarkoitus on myös rahoittaa koko unionin kattavia verkostoyhteistyöohjelmia ja -toimintoja, jotka koskevat tutkimusta, tietojen keruuta sekä unionin kehitystrendien havainnointia ja analysointia.

Tämän mukaan nykyinen Interreg IIIC –nimikkeellä toteutettu alueiden välinen yhteistyö jatkuu uudella kaudella, kuitenkin sisällöltään kohdennettumpana. Nykyinen Interreg IIIC:n toiminta-ala on hyvin laaja, tulevaisuudessa tämän tyyppinen toiminta kytketään Lissabonin ja Göteborgin strategioiden toteuttamiseen ja kaupunkiulottuvuuteen. Lisäksi jatkettaisiin INTERACT- ja ESPON-ohjelmien tyyppistä toimintaa.

3.5 Tukikelpoisuus

Kustannusten tukikelpoisuussäännöt määritteli kansallisesti lukuun ottamatta eräitä poikkeuksia, jotka esitetään rahastokohtaisissa asetuksissa. EAKR:n osalta tukikelpoisia eivät ole arvonnäkövero, lainojen korkokustannukset, maa-alueen hankinnassa osa, joka ylittää 10 % hankkeen tukikelpoisista kokonaiskustannuksista, asunnot eikä ydinvoimaloiden purkaminen. Arvonnäköveron tukikelpoisuuden osalta on kyse muutoksesta nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Nykyisellä ohjelmakaudella arvonnäkövero on hyväksyttävä silloin, kun se on lopullinen kustannus hankkeen toteuttajalle.

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen osalta tukikelpoisuutta käsitellään luvussa 4.6.

3.6 Kaupunkiulottuvuus

Rahastosta tuetaan osallisuutta ja integroitua lähestymistapaa korostavien strategioiden to-

teuttamista kaupunkiseuduille ominaisten taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöongelmien helpottamiseksi ja ratkaisemiseksi. Edistettäessä yrittäjyyttä, paikallista työllisyyttä ja yhteisön kehitystä toiminta voi sisältää fyysisen ympäristön kunnostamista, vanhojen teollisuusalueiden jälleenrakentamista, kulttuurihistoriallisen perinnön suojelua ja kehittämistä. Lisäksi voidaan rahoittaa varautumista väestörakenteen muutoksista aiheutuviin uusiin palvelutarpeisiin.

EAKR:sta voidaan rahoittaa ESR:n toimialaan kuuluvia kaupunkihankkeita 10 %:iin saakka toimintalinjatasolla alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa. Yleinen sääntö on, että EAKR voi rahoittaa ESR:n toimialaan kuuluvia toimenpiteitä 5 %:iin saakka.

3.7 Maaseutualueet sekä kalastuksesta rippuvaiset alueet

Jäsenvaltioiden ja alueiden tulee varmistaa EAKR-osarahoitteisten ohjelmien ja niiden toimien täydentävyys ja yhdensuuntaisuus maaseudun kehittämisrahaston (EAFRD) ja kalatalousrahaston (EFF) ohjelmien ja toimenpiteiden kanssa. EAKR:n tuen tulee tällöin keskittyä alueiden taloudellisen rakenteen monipuolistamiseen. Toimenpiteet liittyvät infrastruktuurin kehittämiseen saavutettavuuden parantamiseksi, telekommunikaatioverkostojen ja -palveluiden levittämiseen maaseutualueille, maatalouden ja kalatalouden ulkopuolisten uusien elinkeinojen kehittämiseen, kaupunkien ja maaseutualueiden yhteyksien vahvistamiseen sekä matkailun ja maaseutukohteiden kehittämiseen.

3.8 Luonnonhaitoista kärsivät alueet

EAKR-osarahoitteisissa alueellisissa ohjelmissa tulee erityisesti huomioida yleisasetusehdotuksen artiklan 52 mukaiset maantieteellisistä ja luonnonhaitoista kärsivät alueet ja niiden erityisongelmat. Tämä tarkoittaa muun muassa harvaan asuttujen (alle 50 asukasta neliökilometrillä) tai erittäin harvaan asuttujen (alle 8 asukasta neliökilometrillä) alueiden huomioimista.

EAKR:n tukea voidaan kohdistaa luonnonhaitoista kärsivillä alueilla investointeihin, joilla parannetaan saavutettavuutta, edistetään kulttuuriperintöön liittyviä taloudellisia toimintoja sekä luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä ja kehitetään matkailua.

Nykyisessä asetuksessa mainitaan vain saariasemasta, eristyneisyydestä ja syrjäisyydestä johtuvista rakenteellisista haitoista kärsivien alueiden ja yhteisön keskusalueiden välisten yhteyksien parantaminen.

3.9 Syrjäiset merentakaiset alueet

Euroopan aluekehitysrahastosta voidaan myöntää toimintatukea syrjäisimmille merentakaisille alueille etäisyyksistä aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseksi. Tukea voidaan myöntää kuljetuskustannuksiin ja palveluihin sekä varastointikustannuksiin likuun ottamatta perustamissopimuksen liitteen 1 mukaisten maataloustuotteiden kuljetuksia ja varastointia.

4. Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen ohjelmatyö ja hallinnointi

Asetusehdotuksessa (artiklat 12 – 22) annetaan eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen osalta tarkempia sääntöjä toimenpideohjelmien sisällöstä, tukikelpoisuudesta, hallinnoinnista, seurannasta ja valvonnasta sekä hankkeista ja toimenpiteistä. Vastaavia säännöksiä konvergenssi- sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteiden osalta sisältyy rakennerahastojen yleisasetusehdotukseen ja niitä käsitellään sitä koskevassa hallituksen kirjelmässä.

4.1 Toimenpideohjelmien sisältö

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen osalta ohjelmien sisältö kuvataan EAKR-asetuksessa, kun se konvergenssi- sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen osalta on kuvattu yleisasetusehdotuksessa. Sisältö on kuitenkin pitkälti sama. Erona ovat seuraavat asiat: kansallista strategista viitekehystä ei tarvitse ottaa huomioon

esitettäessä perusteluja toimintalinjojen valinnalle, tavoitteiden määrittelyssä ei ole mainittu suhteellisuusperiaatteen huomioonottamista, ohjelmassa esitetään yksi rahoitus-suunnitelma ilman jäsenvaltiokohtaista jakoa, ei vaadita kuvausta siitä, miten toimenpideohjelma täydentää maaseudun kehittämisrahastosta ja kalatalousrahastosta rahoitettuja toimenpiteitä eikä myöskään vaadita kuvausta järjestelmänmukaisuutta arvioivasta toimielimestä. Toimenpiteet kuvataan toimintalinjatasolla.

4.2 Viranomaiset ja valvontajärjestelmät

Asetusehdotuksessa annetaan toiminnan ylikansallisen luonteen edellyttämiä yleisasetuksen säännöksiä tarkentavia ja täydentäviä säännöksiä hallinnosta ja valvonnasta.

Säännöksissä korostetaan yhteisten menettelyjen ja rakenteiden tarvetta viranomaisten nimeämisessä. Jäsenvaltiot nimeävät yhden hallintoviranomaisen, yhden varmennusviranomaisen ja yhden tarkastusviranomaisen siitä jäsenvaltiosta, jossa hallintoviranomainen sijaitsee. Varmentamisviranomainen vastaa nottaa myös maksut komissiosta ja lähtökohdaisesti maksaa varat päähakijalle. Jäsenvaltiot perustavat yhteisen hallintoviranomaista ja seurantakomiteaa avustavan teknisen sihteeristön, joka sijaitsee hallintoviranomaisen yhteydessä.

Menettelyt vastaavat nykyisiä säännöksiä ja käytäntöä. Erona on, että maksuviranomaisen sijasta tulee perustaa varmennusviranomainen ja tarkastusviranomainen. Erona nykyisiin Interreg-suuntaviivoihin ei erikseen mainita, että mainitut elimet hoitavat kyseiset tehtävät yhdessä tai erikseen. Nykyisissä säädöksissä ei mainita, että teknisen sihteeristön tulisi sijaita hallintoviranomaisen yhteydessä.

Tarkastusviranomaisen tueksi tulee perustaa erityinen ”tarkastajien ryhmä”, joka koostuu jokaisen ohjelmaan osallistuvan jäsenvaltion tarkastusviranomaisen edustajasta. Ryhmä mm. hyväksyy ohjelmaa koskevan tarkastusviranomaisen loppuraportin. Vastaavaa säädöstä ei ole tällä hetkellä, mutta erityisesti sellaisissa ohjelmissa, joissa on mukana use-

ampia jäsenmaita (Interreg IIIB, Interreg IIIC, INTERACT, ESPON) on tällaisia ryhmiä perustettu. Asetusehdotuksen mukaan ne olisivat pakollisia kaikissa ohjelmissa.

Hallintoviranomainen hoitaa kaikki yleisasetuksessa mainitut velvollisuudet lukuun ottamatta niitä, jotka koskevat hankkeiden ja menojen säännönmukaisuutta ja yhdenmukaisuutta kansallisiin ja yhteisön säännöksiin. Tältä osin hallintoviranomaisen velvollisuudet rajoittuvat sen tarkistamiseen, että edunsaajien menot ovat tilintarkastajan hyväksymiä. Menettelyä on sovellettu jo tällä ohjelmakaudella.

Menojen todentamiseksi jokaisen jäsenvaltion varmistettava, että tukitoimien hallinnassa noudatetaan sovellettavaa yhteisön sääntelyä ja että niiden käyttöön saatetut varat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti. Lisäksi on todistettava, että komissiolle esitetyt ilmoitukset menoista ovat asianmukaisia ja huolehdittava, että ne on laadittu todennettavissa oleviin tositteisiin perustuvan kirjanpitojärjestelmän mukaan. Niissä tapauksissa, joissa menot voidaan varmistaa ainoastaan hanketasolla, tarkastuksen suorittaa päähakijan tilintarkastaja tai hallintoviranomainen. Tämän lisäksi jokaisen jäsenvaltion on varmistettava, että menot voidaan varmentaa hyväksytyjen tilintarkastajien toimesta kahden kuukauden välein.

Varmentamisviranomaisella on oikeus periä päähakijalta takaisin mikä tahansa epäsäännönmukaiseksi havaittu summa. Muut hakijat korvaavat epäsäännönmukaiseksi havaitun summan päähakijalle hankkeen sisäisen sopimuksen mukaisesti. Mikäli päähakija ei saa perittyä summaa takaisin muilta hakijoilta, jäsenvaltiot joiden alueella kyseiset hakijat sijaitsevat, korvaavat summan varmentamisviranomaiselle.

4.3 Rajat ylittävän yhteistyön eurooppalainen yhteenliittymä

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoitteessa toteutettavaan toimenpideohjelmaan osallistuvat jäsenvaltiot voivat käyttää hyväkseen erillisen asetuksen suoma mah-

dollisuutta perustaa rajat ylittävän yhteistyön eurooppalainen yhteenliittymä (EGCC) ja antaa sille vastuu ohjelman hallinnosta. Se vastaisi tällöin hallintoviranomaisen ja teknisen sihteeristön tehtävistä. Jokainen jäsenvaltio kantaisi kuitenkin edelleen rahoituksellisen vastuun.

Kyseessä olisi uusi oikeudellinen väline. Komission asetusehdotusta rajat ylittävän yhteistyön eurooppalaisesta etuystymästä tullaan käsittelemään erillisessä kirjelmässä.

4.4 Hankkeiden valinta

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoitteen raja-alueyhteistyöhankkeissa ja valtioiden välisen yhteistyön hankkeissa tulee olla edunsaajia vähintään kahdesta maasta ja jokaisessa hankkeessa tulee toteutua vähintään kaksi seuraavista yhteistyötavoista: yhteinen kehittäminen, täytäntöönpano, henkilöstö ja rahoitus. Valtioiden välisen yhteistyön hankkeita voidaan kuitenkin toteuttaa yksittäisessä jäsenvaltiossa, jos voidaan osoittaa niiden kuuluvan vähintään kahdessa jäsenvaltiossa toteutettavaan kokonaisuuteen. Verkostohankkeissa tulee olla vähintään kolme edunsaajaa kolmelta alueelta kahdesta jäsenvaltiosta ja jokaisessa hankkeessa tulee toteutua vähintään kaksi edellä kuvatuista yhteistyötavoista.

Seurantakomitea vastaa hankkeiden valinnasta. Toistaiseksi on epäselvää, onko tätä määrystä tarkoitus tulkita siten, että seurantakomitean tehtävänä voi olla ainoastaan hankkeiden valintakriteerien vahvistaminen, ja itse valintaprosessi voidaan tarpeen mukaan antaa muiden toimielinten tehtäväksi.

4.5 Päähakijan velvollisuudet

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoitteessa jokaisella hankkeella tulee olla päähakija, joka tekee yhteistyösopimuksen hankkeen muiden edunsaajien kanssa. Tällä varmistetaan hankkeen moitteeton varainhoito mukaan lukien toimenpiteet epä sääntönmukaisuustapauksissa. Lisäksi päähakija on vastuussa koko hankkeen toteuttamisesta ja varmistaa, että hankkeen menot ovat hyväk-

sytyt hankesuunnitelman mukaisia. Päähakija tarkistaa, että kaikkien edunsaajien menot ovat tilintarkastajien hyväksymiä ja vastaa EAKR-rahoituksen maksamisesta muille hankkeen edunsaajille.

Täytäntöönpanosäännöt jokaiselle hankkeelle sovitaan päähakijan ja hallintoviranomaisen välisessä sopimuksessa.

4.6 Tukikelpoisuussäännöt ja menojen todentaminen

Komissiolla on jäsenvaltioiden aloitteesta mahdollisuus antaa kansalliset säännökset korvaavia tukikelpoisuussääntöjä eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa. Näistä yhteisistä säännöistä säädetään komission asetuksella. Säännös on uusi.

Edunsaajien menojen laillisuuden ja sääntönmukaisuuden toteavat ulkopuoliset tilintarkastajat. Edunsaajilla on vastuu esittämisenä menojen todenperäisyydestä.

4.7 Hankkeisiin liittyvät erityisolosuhteet

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoitteessa on raja-alueyhteistyön osalta erityistapauksissa mahdollista, että 20 % toimenpideohjelman rahoituksesta voidaan myöntää ohjelma-alueisiin rajoituville NUTS III tason alueille. Myös valtioiden välisessä yhteistyössä on erityistapauksissa mahdollista, että 20 % toimenpideohjelman rahoituksesta voidaan myöntää hankkeille, joissa on kumppaneita ohjelma-alueen ulkopuolelta. Lisäksi raja-alue- ja valtioiden välisessä yhteistyössä EAKR:llä voidaan rahoittaa menoja, joita on syntynyt toteutettaessa hankkeita tai hankkeiden osia EU:n ulkopuolisilla alueilla sillä edellytyksellä, että ne hyödyttävät yhteisön aluetta. Tämä on periaatteellinen muutos, joka helpottaa ulkorajaohjelmien täytäntöönpanoa. Rahoitus voi olla enintään 10 % toimenpideohjelmalle myönnetystä EAKR-rahoituksesta. Jäsenvaltiot varmistavat näiden menojen laillisuuden ja sääntönmukaisuuden.

5. Vaikutukset

Asetusehdotuksessa konvergenssitavoitteen ensisijaisesti tuettava toiminta sisältää ne toimet, joita toteutetaan nykyisissä Suomen tavoite 1 ja tavoite 2 –ohjelmissa. On epäselvää, missä määrin asetusehdotuksen artiklojen 4 – 6 toimenpideluettelot ovat tyhjentäviä. Asetusehdotus vaikuttaa tulevien konvergenssitavoitteen toimenpideohjelmien sisältöön korostamalla aiempaa enemmän alueellisen tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittämistä ja yrittäjyyden edistämistä mukaan lukien teknologian siirto, yritysten verkottuminen ja klusterit.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys – tavoitteessa tutkimus- ja teknologinen kehittäminen sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittäminen ja yrittäjyys korostuvat merkittävästi verrattuna nykyisiin tavoite 1 ja tavoite 2 –ohjelmiin. Kyseinen teema käsittää muun muassa yritysten ja yliopistojen välisen yhteistyöverkostojen edistämisen ja pk-yritysten liiketoiminnan tukemisen. Toistaiseksi on epäselvää, voidaanko yritysten ja yliopistojen yhteistyöverkostojen tulkita tarkoittavan yliopistojen ja korkeakoulujen ohella myös muita koulutusorganisaatioita, kuten ammattikorkeakouluja ja ammatillisia oppilaitoksia. Suomessa on hyvät edellytykset teeman edistämiseksi, koska siihen liittyviä toimintamalleja ja tukijärjestelmiä on jo toteutettu, esimerkiksi osaamiskeskusohjelmassa ja teknologiapolitiikassa.

Jotta pystytään paremmin arvioimaan asetusehdotuksen vaikutukset alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen EAKR-toimenpiteiden sisältöön, tulee komissiolta saada vielä täsmennyksiä rahoitettavista toimenpiteistä koskien investointeja, jotka liittyvät esimerkiksi osaamiseen ja innovaatioihin, koulutukseen ja kulttuuriin sekä tietoliikenneyhteyksien ja palveluiden kehittämiseen.

Suorat investointituet ovat olleet kuluvalle ohjelmakaudella yksi tärkeimmistä keinoista uusien työpaikkojen luomisessa sekä säilyttämisessä. Alueellisen valtion tuen sääntelyä

ja investointitukia on käsitelty yleisasetusehdotuksesta annetussa kirjelmässä.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys – tavoitteessa priorisoitavien ympäristöhankkeiden toimenpidevalikoima on suppeampi kuin konvergenssitavoitteessa. Siitä puuttuu monia Suomelle tärkeitä toimenpiteitä, joita ovat mm. kulttuuriympäristön ja rakennusperintökohteiden kunnostaminen, kulttuurimaisemien hoito, luonnonympäristön kunnostaminen, luonto- ja kulttuurimatkat, vesihuolto ja vesien kunnostaminen, jätteiden käsittely sekä kierrätys ja lajittelu.

Komissio esittää Natura 2000 -verkoston rahoittamista koskevassa tiedonannossaan (11590/04 (KOM(2004)321 lopullinen), että jäsenvaltiot voisivat saada yhteisörahoitusta Natura 2000 –verkostoon nykyisistä rahoitusvälineistä. Keskeisellä sijalla olisivat maaseudun kehittämisrahasto sekä aluekehitys- ja koheesiorahastot. Komissio esittää lisäksi, että ympäristöalan rahoitusvälineellä (LIFE+) voitaisiin täydentää edellä mainittuja rahoitusvälineitä.

Suomen Natura 2000 –verkosto on maamme luonnonolosuhteista johtuen laaja ja alueita on runsaasti eri puolella Suomea. Natura 2000 –verkostoa ei mainita erikseen konvergenssitavoitteen toimenpidevalikoimassa. Asetusehdotuksen mukaan alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa Natura 2000 –alueiden osalta ensisijaista on niihin kytkeytyvän infrastruktuurin kehittäminen.

Konvergenssitavoitteessa tuetaan Euroopan laajuisten verkostojen kehittämistä ja alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa alempiasteisten verkostojen kehittämisestä. Liikenteen osalta ei Suomessa ole toteutettu nykyisissä tavoite 1- ja 2 –ohjelmissa Euroopan laajuisia verkostoja. Tältä osin ei aiheutuisi muutoksia ohjelmien sisältöön.

Suomen tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmissa myönnetystä rahoituksesta (EAKR + kansallinen julkinen rahoitus) 25 % on koskenut yksittäisten yritysten tukemista suoralla investointituella. Yritysten ja niiden toimintaympäristön kehittämiseen on kohdistunut

10 % rahoituksesta, samoin kuin tutkimukseen ja teknologiseen kehittämiseen. Osamisen, koulutuksen ja kulttuurin osuus on noin 10 %, kuten myös työllisyystoimenpiteiden. Yhdyskuntien toimivuuden ja vetovoimaisuuden parantamiseen on käytetty 20 % varoista. Ympäristöön on liittynyt 10 % rahoituksesta. Asetusehdotuksen mukaan *alueellinen kilpailukyky ja työllisyys* -tavoitteen ohjelmissa painopisteenä on innovaatiojärjestelmien, teknologian ja osaaamisintensivisen talouden kehittäminen sekä siihen liittyvän yritystoiminnan edistäminen. Lisäksi painopisteenä ovat ympäristötoimenpiteet ja riskien ehkäisy sekä saavutettavuuden parantaminen. Nykyiseen ohjelmakauden verrattuna voimakkaampi painopisteytys vaikuttaa edellä kuvattuun rahoituksen jakautumaan. Tarkemman arvion esittäminen ei vielä ole mahdollista.

Asetusehdotuksen sisältämä toiminnan laajennus luonnonhaitoista kärsivillä alueilla (artikla 10) tarjoaa Suomen harvaan asutuilla alueilla mahdollisuuden toteuttaa matkailuun, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvät investointeja EAKR-osarahoituksella. Mikäli kyseinen laajennus koskee alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta, vastaa asetusehdotus näiltä osin nykyisen EAKR-asetuksen sisältöä. Kyseistä artiklaa on edelleen tarvetta täsmentää myös suorien investointitukien käyttömahdollisuuksien osalta. Tietoyhteiskuntakehityksen tukeminen ja siihen liittyvät toimet ovat tärkeitä. Niiden tukimahdollisuuksia on tarkennettu maaseutualueita ja luonnonhaitoista kärsiviä alueita koskevissa erityisartikloissa.

Asetusehdotus mahdollistaa myös yritystoiminnan rahoitusvälineiden monipuolisen käytön, kuten laina-, takaus- ja pääomasijoitusrahastot ja korkotuet. Suomessa tämä tarkoittaisi ensisijaisesti Finnvera Oyj:n toimenpiteiden EAKR-osarahoitusta. Nykyisellä ohjelmakaudella on Suomessa saatu hyviä kokemuksia Finnveran lainaohjelmien EAKR-osarahoituksesta ja niillä on todettu olevan merkittäviä vipuvaikutuksia. Finnvera Oyj:n EAKR-osarahoitteinen takaustoiminta käynnistyy vuonna 2005. Pääomasijoitustoi-

minnasta on kokemusta ohjelmakaudelta 1995-1999.

Yleisasetusehdotus rakentuu periaatteelle, jonka mukaan kutakin toimenpideohjelmaa rahoittaa yksi rahasto. Euroopan aluekehitysrahastosta voidaan yleisasetusehdotuksen mukaan täydentävästi rahoittaa toimintalinjan rahoituskehyksestä enintään 5 % Euroopan sosiaalirahaston toimialaan kuuluvia toimenpiteitä. Niiden tulee kuitenkin liittyä kyseiseen EAKR:n hankekokonaisuuteen. Tämä on uutta nykyiseen verrattuna. Tarkoituksena on lisätä joustavuutta ohjelmien toteutuksessa. Yhteisöaloiteohjelmissa (Interreg, Urban, Leader, Equal) menetelmä on ollut mahdollista kuluvalle kaudella, vaikkakaan Equal-ohjelmassa mahdollisuutta ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ottaa Suomessa käyttöön. Enimmäismääriä joustolle ei ole asetettu.

Kaupunkien rakennemuutoksen tukitoimenpiteet sisällytetään toimenpideohjelmiin nykyisen Urban – yhteisöaloitteen periaatteen mukaisesti. Kaupunkiulottuvuuden sisällyttäminen toimenpideohjelmiin ei ole täysin uutta. Urban –yhteisöaloitteen tyyppisiä toimia toteutetaan nykyisissä tavoite 2 – ohjelmissa (Oulu, Tampereen Hervanta, Itä-Turku). Asetusehdotus mahdollistaa toiminnan laajentamisen. EAKR-toimet voivat sisältää enintään 10 % ESR-asetuksen mukaisia toimenpiteitä. Nykyisessä Urban II ohjelmassa ei tällaista enimmäismäärä ole. ESR-tyyppisten toimien osuus on ollut noin 40 % julkisesta kokonaisrahoituksesta (EU-maiden keskiarvo on 20 %). EAKR-asetuksen painopisteet tukevat kaupunkiseutujen kilpailukykyyn vahvistamiselle olennaisia tekijöitä, kuten erikoistumista, tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä innovaatio- ja kansainvälisyysstrategioiden luomista ja toteuttamista sekä kaupunkiympäristön parantamista.

Maaseudun kehittäminen on huomioitu asetusehdotuksessa omana kohtanaan. EAKR-toimet keskittyvät maaseutualueiden ja kalastuksesta riippuvaisten alueiden elinkeinojen monipuolistamiseen. Toimet liittyvät saavutettavuuden parantamiseen, tietoliikennever-

koston ja palvelujen rakentamisen nopeuttamiseen, uusien elinkeinojen kehittämiseen sekä matkailun ja maaseutupalvelujen kehittämiseen. Uutena elementtinä ehdotetaan kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen vahvistamisesta. Nykyisen kauden kokemuksiin perustuen on tärkeää, että yhteensovitus eri rahastoista rahoitettavien toimenpiteiden välillä on tehokasta.

Kokonaisuutena asetusehdotus korostaa alueellinen kilpailukyky ja työllisyys – tavoitteessa sekä teemallisesti että toimenpiteiden osalta kohdistetumpaa alueiden kehittämisstrategiaa. Suomessa on tällä kaudella osittain toteutettu toimenpiteiltään ja teemoiltaan keskitetypää alueiden kehittämistä ohjelmakautteen 1995 - 1999 verrattuna.

Kustannusten tukikelpoisuus määritellään pääsääntöisesti kansallisesti. EAKR-asetusehdotus määrittelee kustannukset, jotka eivät ole tukikelpoisia. Arvonlisäveron kohdella tukikelpoisena kustannuksena on erilainen kuin Euroopan sosiaalirahastoa koskevassa asetusehdotuksessa esitetään. Kustannusten tukikelpoisuuteen ja arvonlisäveron kohteluun on otettu kantaa yleisasetusehdotusta koskevassa kirjelmässä.

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoitteeseen kuuluvassa rajat ylittävässä yhteistyössä ei enää mainita kaupunkien, maaseudun ja rannikkoalueiden kehittämistä erikseen. Tuettavan toimintaan kuuluu kuitenkin matkailu sekä vesi- ja energiahuolto, jotka osaltaan liittyvät esimerkiksi maaseudun kehittämiseen. Tästä huolimatta on vaarana, että maaseudun kehittämistoimet jäävät keskeisiltä osiltaan kokonaan pois tästä tavoitteesta. Kuluvalla ohjelmakaudella EAKR-asetuksessa on maininta, että INTERREG-yhteisöaloitteen osalta rahaston soveltamisalaa laajennetaan myös muun muassa EMOTR:ista rahoitettaviin toimiin. Näin ollen EAKR-asetuksessa ei ollut tarpeenkaan mainita maaseudun kehittämistä.

Interreg III –ohjelmien kautta rahoitetut hankkeet ovat olleet hyvin erityyppisiä. Ne liittyvät matkailuun ja kulttuuriin, tutkimukseen ja koulutukseen, liiketoimintaan ja asi-

antuntijuuden kehittämiseen sekä ympäristöön. Urban II –ohjelmassa korostuu asukkaiden omatoimisuuden tukeminen. Hankkeet ovat kehittämishankkeita. Suuria investointeja ei toteuteta. Pienimuotoisia investointeja on Interreg III –ohjelmissa tehty rajanylityspaikoille.

Myöskään ”hallinnon kehittäminen” ei löydy suoraan tuettavasta toiminnasta. Raja-alueyhteistyössä paikallis- ja aluetason näkökulma on huomattavissa ja perustuu oletta- mukseen, että paikallis- ja aluetason osallistuminen ja painoarvo ovat itsestään selviä. Näin ei kuitenkaan kokemuksen perusteella kaikissa maissa ole, esimerkiksi Virossa. Etelä-Suomen ja Viron INTERREG IIIA - ohjelman toteuttamisella tuskin pystytään merkittävästi muuttamaan tilannetta vuosina 2004-2006. Toinen tuettavasta toiminnasta puuttuva, mutta kuluvalla kaudella selkeästi toimijoita kiinnostanut yhteistyömuoto, on ollut niin kutsutut people-to-people-pienhankkeet ja esimerkiksi järjestöjen yhteistyö.

Valtioiden välisessä yhteistyössä tavoitteena on käynnistää entistä suurempia ja vaikuttavampia hankkeita. Yhteistyössä korostetaan aiempaa enemmän unionin taseisia periaatteita. Suomen kannalta muutos on siinä, että aluesuunnittelunäkökulma on jäämässä tuettavasta toiminnasta pois. Aluesuunnittelulla on kuitenkin kuluvalla kaudella ollut vankka pohja.

Kokonaisuutena asetusehdotus selkeyttää rajat ylittävän yhteistyön menettelytapoja määritellessään edellytykset ohjelmatyölle, toimeenpanolle, hallinnoinnille, seurannalle ja valvonnan. Erilaisiin ohjelmakohtaisiin sopimuksiin kirjoitettuja hyviä käytäntöjä esitetään sisällytettäväksi asetukseen. Viranomaisten välinen tehtävä- ja vastuunjako on entistä selkeämpi.

Komission esitys siitä, että alueellinen yhteistyö –tavoitteessa komissio ja jäsenvaltiot voisivat yhteisesti linjata joitakin tukikelpoisuussääntöjä vaikuttaa toimivalta, mutta siihen liittyviä menettelyjä tulee vielä tarkentaa.

Asetusehdotuksessa määritellään yleiset periaatteet hankkeiden valinnalle niin raja-alueyhteistyön, valtioiden välisen yhteistyön kuin verkoston yhteistyön ja kokemusten vaihdonkin osalta. Esityksen mukaan valtioiden välisiä hankkeita voidaan toteuttaa myös yksittäisissä jäsenvaltioissa. Tällä lienee tarkoitus helpottaa suurempien investointien toteuttamista. Säännös tuo sinänsä kaivattua joustavuutta, mutta sen käytännön ohjelma-kohtaista soveltamista koskevia sääntöjä on tarpeen tarkentaa. Esitetyt yleiset vähimmäisvaatimukset yhteistoiminnalle vaikuttavat hyviltä.

Asetuksen mukaan hankkeiden valinnasta vastaa seurantakomitea. Tämä voidaan tulkita joko niin, että seurantakomitea valitsee eli tekee päätöksen rahoitettavista hankkeista tai niin, että se päättää menettelystä, jonka mukaan rahoitettavat hankkeet valitaan. Jälkimmäinen tulkinta tarkoittaisi mahdollisuutta säilyttää erilliset hallinto- ja seurantakomiteat. Useimmissa nykyisissä ohjelmissa on erilliset komiteat. Suomella on myönteisiä kokemuksia yhteisestä seuranta- ja hallintokomiteasta (Pohjoisen Periferian INTERREG IIIB -ohjelmassa, Pohjoisen vyöhykkeen INTERREG IIIC -ohjelmassa ja INTER-ACT-ohjelmassa). Joustavat sihteeristöjen toiminnan järjestämistä koskevat ratkaisut ovat osoittautuneet toimiviksi. Asetusehdotus on tulkittavissa niin, että sihteeristön tulisi olla sijoitettu hallintoviranomaisen yhteyteen.

Päähakijan velvollisuudet määritellään nykyisestä poiketen asetustasolla. Ehdotetut säännökset ovat kuluvalle kaudella muutoutuneiden hyväksi osoittautuneiden käytäntöjen mukaisia.

Rajat ylittävässä yhteistyössä voidaan ohjelman budjetista myöntää enintään 20 % ohjelma-alueeseen rajoittuvien alueiden hankkeisiin ja valtioiden välisessä yhteistyössä sellaisiin hankkeisiin, joihin osallistuu kumppaneita ohjelma-alueen ulkopuolelta. Rajat ylittävässä ja valtioiden välisessä yhteistyössä EAKR voi rahoittaa kustannuksia, jotka aiheutuvat hankkeiden tai niiden osien toteutuksesta EU:n ulkopuolella silloin kun

nämä hyödyttävät yhteisöä. Mahdollisuus lisää ohjelmien joustavuutta. Etelä-Suomen ja Viron yhteistyössä se mahdollistaisi esimerkiksi Suomenlahden kasvukolmion jatkon.

6. Asian aiempi käsittely

Euroopan komissio antoi Euroopan aluekehitysrahastoa koskevan asetusehdotuksen 14.7.2004 yhdessä muiden rakennerahastoja koskevien asetusehdotusten kanssa. Tämän jälkeen asetusehdotuksia on käsitelty EU-asioiden komitean alaisessa alue- ja rakennepolitiikan jaostossa ja valtioneuvoston kanslian johtamassa Agenda 2007 -johtoryhmässä.

Neuvoston alue- ja rakennetoimien työryhmässä asetusehdotuksen käsittely on alkanut 7.10.2004. EAKR-asetusehdotus käsitellään osana Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaa koskevaa uudistusta, joka on kuvattu yleisasetusehdotusta koskevassa valtioneuvoston kirjelmässä Eduskunnalle.

Kirjelmässä käytetty terminologia ei ole vielä vakiintunut. Suomenkieliset asetusehdotukset saataneen lokakuussa 2004.

7. Valtioneuvoston kanta

7.1 Yleiset kannanotot Euroopan aluekehitysrahastoa koskevaan asetusehdotukseen

1. Globaalitalouden murroksessa toimivassa laajentuneessa Euroopan unionissa Suomi korostaa aluekehitysrahaston perustehtävää vähentää alueiden kehittyneisyyseroja vahvistamalla heikompien alueiden kilpailu- ja innovaatiokykyä sekä ympäristön kannalta kestävästä kasvusta. Edistämällä yritystoimintaa ja investoimalla osaamiseen luodaan uusia ja kestäviä työpaikkoja. Työllisyyden turvaaminen rakennemuutoksesta kärsivillä alueilla on Suomen kannalta keskeinen kysymys.

2. Suomi katsoo, että EAKR-asetusehdotuksen painopisteiden on tuettava

Lissabonin ja Göteborgin strategioiden tavoitteita. Suomi pitää Euroopan aluekehitysrahaston asetusehdotusta hyvänä lähtökohtana EU:n alue- ja rakennepolitiikan uudistukselle EAKR:n tehtäväalueen osalta.

3. Suomi pitää tärkeänä, että luonnonhaitoista kärsivien alueiden erityiskohtelu koskee myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys – tavoitetta, ja että se kattaa pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä edistävät tuotannolliset investoinnit.

4. Suomi pitää tärkeänä, että myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa voidaan jatkossakin kehittää monipuolisesti osaamis- ja innovaatorakenteita.

5. Suomi kannattaa EAKR:n nykyistä laajempaa käyttöä lainamuotoisiin, takaus- ja pääomasijoitusinstrumentteihin pk-yritystoiminnan kilpailukyvyn ja yrittäjyyden edistämiseksi.

6. Suomi pitää hyvänä kaupunkiulottuvuuden sisällyttämistä konvergenssi- sekä kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteiden toimenpideohjelmiin. Kaupunkipoliittisten toimenpiteiden tulee sisältää sosiaalisen integraation vahvistamisen lisäksi myös kaupunkiseutujen kilpailukykyä tukevia toimenpiteitä.

7. On tärkeää, että konvergenssitavoitteen sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen toimia voidaan kohdistaa myös maaseudun infrastruktuuriin, yrittäjyyden ja osaamisen kehittämiseen täydentäen maaseuturahaston ja kalatalousrahaston toimenpiteitä.

8. Suomi kannattaa mahdollisuutta rahoittaa rajoitetusti ESR:n toimenpidevalikoimaan kuuluvia hankkeita EAKR-varoin. Esitetty 5 %:n joustomahdollisuus vaikuttaa kuitenkin riittämättömältä.

9. Suomi pitää tärkeänä, että asetus mahdollistaa Suomen tarpeita vastaavien ympäristöhankkeiden toteuttamisen kaikilla alueilla riippumatta siitä, mihin tavoitteeseen ne tulevat kuulumaan. Asetuksen tulisi mahdollistaa ehdotettua monipuolisemman keinovalikoiman

käyttö Natura 2000 –verkoston osalta. Toimenpiteiden tulee olla mahdollisia sekä konvergenssitavoitteessa että alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa, jotta voidaan vahvistaa alueiden kestävä kehitystä ja maaseudun talouden monipuolistumista.

7.2 Kannanotot eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteeseen

10. Valtioiden välisessä ja alueiden välisessä yhteistyössä Suomi kannattaa toiminnan vahvempaa kytkentää unionin yhteisiin tavoitteisiin. Valtioiden välisessä yhteistyössä on kuitenkin tärkeää säilyttää riittävä joustavuus yhteistyöalueiden omien päämäärien huomioon ottamiseksi. Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että voidaan rahoittaa myös kaupunkien, maaseudun ja rannikkoalueiden kehittämiseen, hallinnon kehittämiseen sekä kansalaisten ja instituutioiden väliseen yhteistyöhön liittyviä toimia.

11. Suomi kannattaa komission esitystä lisätä mahdollisuuksia käyttää rahoitusta alueellisesti nykyistä joustavammin. Suomen kannalta tärkeää on, että rajat ylittävissä ja valtioiden välisessä yhteistyössä EAKR-rahoituksesta voi enintään 10 % kohdistua unionin ulkopuolelle. Tämä parantaa muun muassa valtioiden välisen yhteistyön edellytyksiä Itämeren alueella.

12. Suomi pitää tärkeänä, että EAKR-varoin voidaan rahoittaa rajat ylittäviä yhteistyöhankkeita, jotka liittyvät työmarkkinoiden toimivuuteen ja maahanmuuttajien osaamiseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen integroitumiseen. Eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen lisäksi työperusteisen maahanmuuttopolitiikan hankkeita tulee voida rahoittaa ESR-asetuksen mukaisissa valtioiden ja alueiden välisissä toiminna.

Suomi pitää tärkeänä, että asetusehdotukseen on otettu tarkempia yhteisiä säännöksiä ohjelmien hallinnosta, seurannasta ja valvonnasta. Ottaen huomioon erot raja-alueyhteistyön toimintaympäristöissä ja edellytyksissä säännöksissä on tärkeä varmistaa riittävä joustavuus.

14. Suomi katsoo, että eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa on tarpeen laatia yhteisötason tukikelpoisuussäännöt.